

بسیاری از عزیزان در مورد برده داری سؤال پرسیده اند:

می گویند چرا باید در اسلام برده داری وجود داشته باشد؟

چرا باید در اسلام زن ها به کنیزی گرفته شوند؟

چرا مردان می توانستند نزد کنیز ها بروند؟

با استمداد از پروردگار منان پاسخ این سؤالات با دلایل منطقی و عقلانی تقدیم شما عزیزان می گردد.
از آنجا که برده داری سؤال خیلی از عزیزان بود ما هم به صورت ساده و مفصل پاسخ آنرا می دهیم.
لازم است بدانیم که در گذشته مردم از مجراهای زیادی برده و کنیز بدست می آوردند.
مثلاً:

۱. جنگ : بدون توجه به مشروع یا غیر مشروع بودن آن، اسیران جنگی به برده و زنان به کنیز تبدیل می شدند.
۲. آدم ربایی : انسانهای ربوده شده بطور خودکار به برده یا کنیز تبدیل می شدند.
۳. ارتکاب جرم های سنگین: مانند قتل، دزدی و زنا موجب بردگی یا کنیز شدن محکومین می شد .
۴. ناتوانی از پرداخت وام: موجب می شد تا فقرای بدهکار برده ی ثروتمندان طلبکار بشوند.
۵. سلطه ی پدر بر فرزند: به او این حق را می داد تا فرزندانش را بفروشد، که در نتیجه به برده یا کنیز تبدیل می شدند.
۶. فرزندی که از این بردگان دنیا می آمدند ناخواسته برده یا کنیز می شدند.

و...

لازم است بدانیم وقتی دین اسلام «ظهور کرد» تمام این مجراها فعال بودند.

یک نکته مهم در قالب سؤال:

سؤال اول: اسلام آغاز گر برده داری و کنیزداری نبود. ... تمدن های دیگر هم برده داری داشتند اما چرا از

آنان سخنی به میان نمی آید؟!

سؤال دوم: به نظر شما اسلام با همچنین غولی از برده داری و این همه برده و کنیز که در جوامع وجود داشت

می بایست چیکار میکرد؟!

در جواب سؤال دوم می توانیم سه جواب در نظر بگیریم:

الف) همه را آزاد می نمود و برده داری را به طور کلی یکدفعه لغو میکرد.

ب) راه و رسم برده داری را مانند گذشته ادامه میداد.

ج) با سیاست و روشن بینی به مرور آنرا ریشه کن میکرد.

گزینه اول که مقدور نبود، اما چرا؟

آقای منتسکیو دلیل آنرا اینگونه به ما می گوید:

آزاد کردن عده بی شماری از غلامان به وسیله وضع یک قانون خاص، به مصلحت نبود، زیرا موجب اختلال

نظم اقتصادی جامعه می گردید و حتی معایب سیاسی و اجتماعی زیادی در پی داشت؛ مثلاً در «ولسینی»

هنگامی که غلامان آزاد شدند، حق رأی دادن در انتخابات پیدا کردند و حائز اکثر آراء گردیدند و قانونی وضع

نمودند که به موجب آن، هر کس از افراد آزاد عروسی کند، یکی از غلامان آزاد شده باید در شب اول عروسی با دختر تازه عروس بخوابد و شب دوم او را تسلیم داماد کند. وانگهی، ازدیاد غلامان آزاد شده نیز اسباب زحمت بود، زیرا این گونه اشخاص که قبلاً غلام و برده بودند، قادر به تأمین معاش خود نبودند، بنابر این سربار حکومت و جامعه می شدند و حکومت باید معاش آنان را تأمین می کرد ...^۱.

آقای ویل دورانت در «تاریخ تمدن» نیز در توجیه عدم لغو برده داری در گذشته، می گوید: شاید کسی آرزو کند که ای کاش آوگوستوس، به جای محدود کردن آزادی بردگان، برده داری را محدود کرده بود. اما در آن عهد برده داری امری مسلم بود، و مردم آن عهد از تصور نتایج اقتصادی و اجتماعی آزادی دسته جمعی و یکجای غلامان به وحشت دچار می شدند. همچنان که کار فرمایان زمان ما از تنبلی، که ممکن است از تأمین کارگران ناشی شود، در هراسند.^۲

دوستان عزیز شما بفرمائید، این همه کنیز و برده را باید چکار می کردند؟ نه شغلی داشتند، نه خانه ای داشتند، نه تخصص خاصی داشتند ... واقعا ورود یکباره این همه انسان به جامعه معزل بزرگی بود.

علاوه بر آن، همیشه به چشم انسان های درجه سه و چهار با آنها رفتار می شد، - طبق مثال جناب منتسکیو - برای خالی کردن عقده هایشان فرصت جبران برایشان پیش می آمد.

گزینه دوم هم مقدور نبود!

برده داری و کنیز داری با این شرایط و از مجراهایی که نوشتم، برای اسلام غیر قابل قبول بود.

چون اسلام آمد تا هنجارهای اجتماعی را برطرف کند، هدفش گسترش و ادامه انحرافات نبود!!!

اما به صورت حکیمانه گزینه سوم را انتخاب کرد، ولی چگونه؟

۱. منتسکیو، روح القوانين، ص ۴۲۸، تهران: امیر کبیر، چاپ هفتم، ۱۳۵۵.

۲. تاریخ تمدن ۳ / ۲۶۲، ویل دورانت، ترجمه احمد آرام و دیگران، نشر اقبال، تهران ۱۳۳۷.

بجز مجرای اول تمام مجراهایی را که قبلا ذکر کردم مسدود کرد^۳ و همانطور که می بینیم اسلام توانست برده داری و کنیز را به مرور ریشه کن کند، بصورت تدریجی و بدون آشفتگی های اجتماعی و طبعا زمان بر بود^۴

فکر میکنم تا اینجا شبهات خیلی از دوستان برطرف شده است. ولی عده ای از عزیزان باز هم قانع نشدند ، اشکالی ندارد بحث را اندکی تخصصی تر میکنیم.

اساسا با اسرای جنگی سه کار می توان انجام داد:

الف) آزاد کردن اسیران: این اصلا منطقی نیست، دشمنی که قصد جانت را داشته است ، آزاد کنید! آیا مورد سوء استفاده دشمن قرار نمیگیرد؟

همچنین اگه آزادشان می کردند ، دوباره به صفوف دشمن برمی گشتند! و این ظلم در حق مجاهدان و زحمتکشان بود....

ب) کشتن و اعدام اسیران: اتفاقا این عمل در بین بسیاری از ملل مرسوم بود. بعضی وقتها برای تبادل اسرا آنها را زنده نگه می داشتند وگرنه آنها بلافاصله می کشتند. اسلام با این کار موافق نبود، بخصوص که بسیاری از اسرایی که از لشکر دشمن گرفته می شدند هرگز فرصت آشنایی با اسلام را پیدا نکرده بودند و در اثر تبلیغات سوء به جنگ اسلام آمده بودند.

۳. فقط بردگی گرفتن و به کنیزی گرفتن اسرای جنگی را باقی گذاشت و لا غیر.

۴. فراموش نکنیم در قرن نوزدهم برده داری در آمریکا لغو شد.

ج) نگه داشتن اسیران : در این حالت نیز دو کار می توان انجام داد: اول: برده داری و کنیز داری. دوم : نگهداری در کمپها و اردوگاهها . حالت اول در گذشته مرسوم بود، و حالت دوم نیز امروز مرسوم است.

اما چرا اسلام از کمپ و اردوگاه استفاده نکرد؟

الف) اولین دلیل این بود که در آن زمان تفکر بشر نگهداری اینگونه اسیران را نمی پذیرفت. مردم نمی پذیرفتند که دشمنانشان را اسکاندهی کنند و غذا ، آب و لوازم زندگیشان را تأمین کنند.

ب) با برده گرفتن و کنیز شدن این افراد به پیشبرد و چرخه جامعه کمک میکردند و اسرا هم با فرهنگ اسلامی آشنا می شدند.

به هر حال ما مسلمانان به معاد و حیات اخروی معتقدیم ، این فرصتی بود برای اسرا تا حقیقت را درک کنند و ایمان بیاورند.

ج) از همه مهمتر ،این افراد فرصت آن را پیدا میکردند که به واسطه کفاره و شرایط دیگر، آزاد شوند. مثلاً می توانستند با صاحبشان قرار داد بنویسند که به مرور در ازای کار کردن آزاد شوند، این قرار داد « مکاتبه » نام داشت.^۵ تا به حال چنین حکم زیبا و جامعی را در چه دین و مکتبی مشاهده شده است؟! فراموش نکنید داریم از کسی حرف میزنیم که به جنگ آمده و علیه مسلمانان شمشیر کشیده است و قصد کشتن مسلمین را دارد.

۵. الإقناع لابن المنذر ۲ / ۴۲۳؛ الناشر: (بدون) الطبعة: الأولى، ۱۴۰۸ هـ. / اختلاف الأئمة العلماء لابن هبيرة ۲ / ۴۳۵؛ الناشر: دار الكتب العلمية - لبنان / بيروت الطبعة: الأولى، ۱۴۲۳ هـ - ۲۰۰۲ م.

چرا مردان و زنانی که به بردگی و کنیزی در می آمدند، فروخته می شدند؟!

آنها هر جایی که می رفتند باز هم برده و کنیز بودند، و با فروختن، محل خدمت گزاری و شغل آنها تغییر میکرد نه اینکه انسانیت آنها فروخته شود.

اگر گفته شود چه انسانیتی! در حالی که آنها را برده و کنیز کردند، می گوییم که آنان سزای عمل خودشان را می بینند و کسی آنها را به زور برده نکرده است زیرا به جنگ آمدند. اما اگر احادیث پیامبر صلی الله علیه و سلم در مورد طرز برخورد آنها را بدانیم، متوجه خواهیم شد که واقعا انسانیت آنها حفظ شده است.

رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند:

بردگان شما برادران شمايند، که خداوند آنها را زيردستان شما قرار داده است، کسی که برادرش زیر دست اوست، می باید از همانچه که خود می خورد به او بخوراند و از همانچه که خود می پوشد به او بپوشاند و بر آنچه به آن توانایی ندارد او را وادار نسازد، پس اگر چنین کرد او را یاری کند.^۶

مسأله ای^۷ که در این میان اسلام ستیزان، حواشی زیادی در باره ی ماجرای کنیز، درست کردند و لازم است در اینجا به توضیح آن پردازیم:

می گویند: مردها را اسیر می کنند کافست، پس چرا زن ها را به کنیزی می برند؟! خدا در قرآن کنیز را برای صاحبش حلال کرده است چرا؟ آیا این تجاوز نیست؟!

۶. «... إخوانکم خولکم، جعلهم الله تحت أیدیکم، فمن کان أخوه تحت یدیه، فلیطعمه مما یأکل، ولیلبسہ مما یلبس، ولا تکلفوهم ما یغلبهم، فإن کلفتموهم فأعینوهم»، صحیح البخاری ۱ / ۱۵ ح ۳۰؛ الناشر: دار طوق النجاة الطبعة: الأولى، ۱۴۲۲ھ. / صحیح مسلم ۳ / ۱۲۸۳ ح ۱۶۶۱؛ الناشر: دار إحياء التراث العربی - بیروت

۷. بخش اعظم سؤالات این دوستان در مورد ماجرای کنیز می باشد.

شاید آن زن شوهر داشته باشد و در عقد فرد دیگری باشد چطور است برای یک مسلمان حلال بشود؟!

قبل از توضیح این مسأله باید عرض کنیم که مخالفین ما معمولاً چهار دسته هستند:

گروه اول : بلوک غربی هستند و طرفدار جوامع لیبرالی و سرمایه داری ... ، و در آنجا صنعت پرنوگرافی و تهیه فیلم های مبتذل به نهایت خودش رسیده است ... در حالی که در اسلام کنیز فقط حلال صاحبش است و کسی اجازه ندارد با کنیز آن شخص نزدیکی کند، اما نزد شما چی؟ در قبال پولی بسیار اندک از دخترهای خوش سیمای کشورهای جهان سوم فیلم می گیرید و برای کل دنیا آپلودش می کنید و بدن لخت او را به دنیا عرضه می کنید.

گروه دوم: بلوک شرقی هستند و باور های مارکسیستی دارند که یکی از بند های مانیفست کمونیست این است که اخلاق ، مذهب و قانون اساسی فریب بورژواهاست (کارفرما و صاحب املاک و ...) برای گرفتن پول از طبقه پرولتار (کارگر و دهقان و ...) ، شمایی که به هیچ گونه اخلاقی معتقد نیستید ،دیگر گیر دادن به ماجرای کنیز چه مفهومی می تواند داشته باشد.

گروه سوم: عده ای نیز خود را آتئیست یا بیخدا می دانند ، آنها هم اخلاق را یک قرار داد می دانند ... و می گویند بشر برای ارضاء غرائزش مختار است چون چند صباحی که در دنیا مانده باید از زندگی لذت ببرد و بعد از مرگ نیستی و فنا است ... دلیل شما را هم از عیب جویی نمی دانیم.

گروه چهارم: وطن پرستان ایرانی هستند، که تصور می کنند اسلام به زور بر آنها تحمیل شده است ، آنها هم در زمان خودشان در عهد ساسانی کنیز و برده داشتند.^۸

اما برگردیم به بحث و دیدگاه اسلام:

رابطه زن و شوهر بودن یک رابطه اعتباری است و نه یک امر حقیقی. مثلاً رابطه مادر و پسری به صورت حقیقی محرم یکدیگر هستند، ولی زن و شوهر به صورت قرار دادی با خواندن صیغه ی عقد ، محرم می شوند. یکی از راه های دیگر که توسط خداوند وضع شده است قرار داد دیگری به نام مالکیت (مالکیت کنیز) می باشد . زنی که تحت مالکیت یک مرد قرار می گیرد (به عنوان کنیز) قرار داد قبلی اش که زن یک مرد دیگری بود فسخ می شود، و تحت قرار داد جدید قرار می گیرد.

اگر زن و شوهری با هم به برده گی و کنیزی گرفته می شدند، کسی حق نزدیکی با همسر او را نداشت و در کنار هم زندگی می کردند.

باز ممکن است این ایراد وارد شود که کنیز شاید رضایت نداشته باشد که صاحبش با او نزدیکی کند!

فراموش نکنیم: این خانم خودش به جنگ آمده و کنیز شده و اسلام حق ندارد او را از خانه اش بیرون بیاورد و به زور، کنیزی را به وی بسپارد.

با توجه به توضیحات بالا بعد از کنیز شدن عقد با شوهرش هم باطل می شود چون منصفانه نیست کسی که

۸. بنگرید به : مادیان هزار دادستان (هزار رأی حقوقی) ، صص ۶۹ ، ۱۶۷ ، ۱۷۴ ، ۱۹۶ ، ۲۱۲ - ۲۱۳ ، ۲۴۴ ، ۳۵۰ ، ۳۵۷ ، ۳۶۳ - ۳۶۴ ، ۳۶۶ ، ۳۶۸ - ۳۶۹ ، ۳۸۷ ، ۳۹۲ ؛ فرخ مرد بهرامان ، مقدمه / ترجمه پژوهش سعید عریان ، چاپ اول ، رامین ، ۱۳۹۱ .

کنیز شده و در یک جای دیگر زندگی می کند نتواند دوباره ازدواج کند و تا ابد اینگونه بماند و غرایزش سرکوب شود.^۹

وجود یک کنیز در خانه ، نامحرم محسوب می شود و احتمال دارد اطرافیان وسوسه شوند و بخواهند او را اذیت کنند و علی ای حال احتمال آزار برای آن خانم وجود دارد. اما اگر برای صاحبش حلال باشد کسی نمی تواند به او آزاری برساند. غرایز آن خانم هم برای همیشه سرکوب نمی شود و می تواند با آرامش و بدون عصبیت زندگی را ادامه بدهد. در واقع این به نفع خانم کنیز می باشد.

لازم است بدانید که کنیز، قبل از ظهور قوانین اسلام اصلاً انسان قلمداد نمی شد ، بلکه صاحبانش از طریق اجاره ی جنسی کنیز امرار معاش می کردند، ازدواج با کنیزان عار بود، بچه های متولد شده از کنیز، به صورت ناخواسته کنیز یا برده می شدند.

تعریف آزادی؟!۱۰

یعنی هر کار که به نفعتان بود و خواسته باشید ، بتوانید انجام دهید. نه این که هر کاری که دلتان خواست انجام بدهید ... حالا در اختیار صاحب نبودن به نفع آن زن اسیر شده نبود. چون امنیت و آسایش و غرایزش از بین می رفت.^{۱۰}

قرآن با این فرهنگ به شدت در افتاد ، بردگان را هم مانند دیگران، انسان به حساب آورد . در جامعه ای که ازدواج با کنیزان عار بود، این ازدواج را جایز شمرد.

۹. خواه یا ناخواه با اختیار خودش سرنوشتش این شده و خودش به جنگ آمده است. ناگفته نماند که مشارکت در جنگ به دو صورت ممکن است ، نخست :

۱۰. باتوجه به توضیحاتی که پیشتر بیان شد اسلام در این خصوص چاره ای نداشت و تنها راه خیری بود که می بایست انجام دهد.

رسول الله صلی الله علیه و سلم بر خلاف فرهنگ جاهلی، مردم را به زن دادن به بردگان تشویق کرد. زینب دختر عمه خودش را که از اشراف زاده های قریش بود، به عقد برده ای بنام زید بن حارثه درآورد.

چند تن از همسران خود پیامبر صلی الله علیه و سلم کنیز بودند^{۱۱}، از جمله جویریة و صفیه و ماریه (برای بها بخشیدن به کنیزها).

نکته خیلی مهم:

اولا اسلام خواستار برده داری نبوده و نیست و اگر شرائط بیرونی^{۱۲} بر آن تحمیل نمی شد، بطور کلی و یکجا برده داری را لغو می کرد. لذا آیات قرآن فقط حکم به «جواز» داده است نه «وجوب و الزام» یعنی در اسلام برده داری فقط جایزه و اصلا و ابدا واجب نیست. جایز بودنش هم بخاطر زمانی بود که احتیاج داشت تا به شیوه ای زیبا برده داری را لغو کند.

ثانیا شاید در آینده کفار این کار را با مسلمانان کردند و مسلمان ها مجرا و چراغ سبزی برای مقابله به مثل داشته باشند. وگرنه الآن فرهنگی بنام کمپ اسرا وجود دارد و اصلا مؤظف به انجام برده داری نیستیم.

اسلام هیچ تشویق و توصیه ای به موضوع برده داری نکرده است، و بر عکس، با مناسبت ها و رویداد های مختلف به آزادسازی برده ها توصیه نموده است. خلاصه این که انجام ندادنش پسندیده تر است.

در پایان عده ای از راه های آزادی برده و کنیز در اسلام را در اینجا متذکر می شویم:

۱۱. باتوجه به نصوص تاریخی و حدیثی، پیامبر صلی الله علیه و سلم این کنیزان بعد از عتق و آزادی، با آنها ازدواج کرد.

۱۲. آنطوری که قبلا توضیحاتش بیان شد.

۱. آزادی بردگان بقصد قربت و عبادت.^{۱۳}
۲. آزادی بردگان از طریق زکات^{۱۴}
۳. آزادی بردگان از طریق مکاتبه: کتاب یا مکاتبه عقدی است که بین آقا و برده منعقد می‌شود مبنی بر اینکه برده برای خود کار کند و در سررسیدهای معین، اقساط قیمت خود را به آقا بپردازد و در نهایت آزاد شود.^{۱۵}
۴. آزادی بردگان از طریق تدبیر و این بدان معناست که آقا به برده‌اش بگوید: «تو پس از مرگ من آزادی» که در این صورت بعد از مرگ آقایش آزاد می‌شود.^{۱۶}
۵. آزادی بردگان از طریق استیلا: این حالت خاص کنیزان است، یعنی اگر آقا با کنیز خود عمل زناشویی انجام داد و از او صاحب فرزند شد، آقا دیگر حق فروش و بخشش کنیز خود را ندارد، و کنیز خود بخود بعد از مرگ آقایش آزاد می‌شود.^{۱۷}
۶. آزادی بردگان بطور جزیی: اگر کسی بخشی از برده‌ی خود را آزاد نماید، تمام آن برده آزاد می‌شود، زیرا آزادی تفکیک ناپذیر است، و قابل تجزیه نیست.^{۱۸}
۷. و انواع کفاره‌ها...

۱۳. آیات ۱۲-۱۶ سوره بلد

۱۴. آیه ۶۰ سوره توبه ؛ سوره بقره آیه ۱۷۷

۱۵. آیه ۳۳ سوره نور

۱۶. مراتب الإجماع لابن حزم ، ص ۱۶۲ ؛ الناشر : دار الکتب العلمیة - بیروت

۱۷. منبع قبل ، ص ۱۶۳

۱۸. منبع قبل ، ص ۱۶۲

پایان.

نویسنده: م.ی

وبسایت رد شبهات ملحدین: No-Atheism.com

کانال تلگرام رد شبهات ملحدین: [@noatheism](https://t.me/noatheism)

صفحه فیسبوک رد شبهات ملحدین: facebook.com/islamway1434

کانال آپارات رد شبهات ملحدین: aparat.com/asteira